

1949

AUTHOR/KEY FIGURE

Otto Meyer

FACTS

Document type:

Memoirs

Language:

Da

Date explanation:

Årstallet er skrevet ud for Otto Larsen
Meyers initialer på sidste side.

General comment:

S. 28: Banegården lå på Strandvejen i
Kerteminde.

Hotelhaven må have hørt til Hotel
Kerteminde, som lå Strandvejen 25.

Kamperhoug er en gade i Kerteminde.

Ordet "til" efter "Kamperhoug" er
overstreget og erstattet med "og".

Lillestranden må ikke forveksles med
området, der i vore dage bærer
samme navn og findes parallelt med
Fiskergade i Kerteminde.

Det vides ikke, hvem Axel Larsen og
garver Holst var.

S. 30: Valdemar og Aage Christensen
kendes ikke. "Nu Aage Chr. Kertem."
indsat sidst på linjen med kuglepen.

S. 31: Toldforvalteren kendes ikke.

S. 34: Thomsen kendes kun som
Urban Larsens svigerfar.

S. 37: Mathilde Nielsen og
læderhandler Nielsen kendes ikke.

S. 38: Sadelmageren, politibetjenten,
Oluf, Henriette, Ehlert, Jacob,
Bessermann, den yngre søster og
Vilhelm kendes ikke.

S. 40: Marie Brødkone er ukendt.

S. 50: Jernstøber Møller og hans børn
kendes ikke.

S. 51: PerLausen/Peter Larsen kendes
ikke.

Doner er snarer til fuglefangst (Den
Danske Ordbog). Kramsfugle:

Småfugle, især drosler, fanget til
spisebrug (Lex.dk).

Lundsgård er ikke et slot, men en
herregård beliggende lidt syd for
Kerteminde.

S. 52: De tre betjente kendes ikke

KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

Mentioned people:

Mathias Allerup
Carl Becher
Hans Bless
Johan Peder Bless
Niels Bom
- Brandt, inspektør
Edvard Christensen
Hans Christensen
Christian Eckardt
Marie Frandsen
Peder Hansen
Joseph Haydn
- Holbeck
Jens Christian Hostrup
Ellen Hørup
- Ibsen, organist
Anders Klinkby
Ane Kold
Christen Kold
Anders Kragh
Alfred Larsen
Andreas Larsen
Anton Larsen
Caroline Larsen
Dorthea Larsen
Erik Larsen
Helga Larsen
Ida Larsen
Jacob Larsen
Jeppe Andreas Larsen
Johan Larsen
Lars Larsen
Laurits Larsen
Urban Larsen
Valdemar Larsen
Vilhelm Larsen
Aage Larsen
Urban Larsen, søn af Anders Urban
Larsen
Niels Lindberg
Karl Madsen
- Madsen, Bager
Johan Mantzius
Karl Mantzius
Erhard Meyer
Marie Meyer
Sophie Meyer
Sophus Meyer
Wolfgang Mozart
Elias Muus
Karen Mygdal Meyer

Anna Møller
Peder Nielsen
Rudolf Nielsen
Johan Norden
Anders Ottesen
Emil Sanne
Viggo Sanne
Anton Frederik Schondel
Otto Emil Schondel
Anton Svendsen
Wilhelm Tagge
Asta Thalbitzer
Wenzel Heinrich Tornøe
Hans Christian Tvedskov
William Wandahl

Archive:
Kerteminde Egns- og Byhistoriske
Arkiv

Trykt udgave:
Nej

Provenance:
Gave til Østfyns Museer. Giver og år
ukendt

TRANSCRIPTION

[Fortrykt på hæftets omslag, for:]

R.E.K.

Kollegiebogen

Birkerød Boghandel

E. Axelsen Drejer

Tlf. 165 – Birkerød – Tlf. 165

[Håndskrevet på hæftets omslag, for:]

Barndommen.

[Håndskrevet i hæftet:]

Erindringer fra min Barndom. [indsat med blyant:] 1948-49.

[Med blæk:]

Om Forfædrene ved jeg desværre ikke meget. Tipoldefader var Tobaksspinder i Itzehoe og var sandsynligvis tysk men dansk Statsboger. Han havde 2 Døtre, (den ene var gift med en Garver Holck i Nyborg, den anden med en Underofficer i Næstved.) og 12 Sønner, som man ikke ved noget om, naar undtages den ene som var min Oldefader. Han var Underofficer ved Dragonerne og blev forflyttet til Odense, hvor han blev gift med Marie Lisbeth (Elisabeth?) Af deres Børn kendes kun Farfader Otto Friederreich Meyer født 1795 (?). Han var Garver og Skomager og siden Underofficer ved Dragonerne i Odense, hvor han blev gift med Datter af en Underofficer. Senere blev han Portner hos Grosserer Puggaard i København og endelig Høker i St. Jørgensgade i Odense. Efter den første Kones Død blev han gift med Farmoder Gertrud Marie Kirstine Rasmussen født ca. 1820 som Datter af en Tømrer R. i Odense, der stammede fra Biskorup. De havde 3 Døtre: Sophie (4 Sønner) Andersine gift med Politibetjent Knud Pedersen Odense (4 Døtre og 3 Sønner), Frederike gift med Rentier Hansen senere Jordemoder

[2]

i København (2 Døtre 1 Søn) og 2 Sønner: August som var Murer og udvandrede til Amerika (3 Børn) og min Fader Sophus Severin født i Odense 22 April 1840. [Tilføjet i venstre margen med blyant:] d. 18 Febr 1935 [Tilføjelse slut] Farfar døde allerede 1850 – 23 Aar før jeg blev født. Farmor, som vi kaldte Bedstemoder overlevede ham i 42 Aar, idet hun døde 1892. Der kom nu en stræng Tid for Bedstemoder med 5 smaa Børn. For en Kvinde var der den Gang næsten ingen anden Beskæftigelse end Vask og Rengøring. Hun var heldig og fik nogle gode Pladser hos rare Mennesker (en Frk. Fanøe, Frk Maaløe og Generalinde Juul¹), og i mange Aar gjorde hun rent paa Fyens Stifts Sparekasse. (Her fik hun den lille jernbeslaaede Kiste, som jeg bruger til Noder). Der var naturligtvis lidt

Smalhals i Hjemmet. Saa snart Fader var konfirmeret, kom han paa Landet som Tjenestedreng. Senere gik han i Murerlære, blev Soldat og var med i Krigen 1864 som Undrerkorporal ved Artilleriet og blev tildelt Dannebrogskorset af Kong Christian den 9ende [tilføjet med blå kuglepen:] personlig

Efter Krigen arbejdede Fader ved restaureringen af Tranekær Slot paa Langeland og Ravnholt i Midtfyen. Sidstnævnte Sted traf han [3]

Moder Sophie Kirstine Larsen født 14 Juli 1839 som Datter af Bødker i Hjallese ved Odense Lars Jeppesen født 1793 (?) [spørgsmålstegnet i parantesen overstreget med blå kuglepen] og Hustru Marie Kristiansdatter født 1805 (jeg har en Almanak fra hendes Fødselsaar), Datter af Frederik Kristian v. ["v." indsat med blyant over linjen] Benzons til Kristiansdal Dalum. Mine Forældre blev viet den 5te i 11te 1869 i Dalum Kirke og bosatte sig i Odense, hvor Fader fik Borgerskab som Murmester. [Tilføjet med blå kuglepen efter "Murmester":] Hestene løb løbsk paa Turen fra Kirken, men det gik godt. [Tilføjeelse slut] De fik 4 Sønner, hvoraf de to ældste – begge døbt Otto – døde som spæde, og 2 Døtre, alle født i Albanigade i Odense. Undertegnede Otto Larsen Meyer er den ældste af de nulevende født 21 Aug. 1873.

Fader byggede Albani Mølle for en Møller Brandt, som senere blev Inspektør ved den frie Udstilling. Blandt andet byggede han ogsaa et Hus for en Møllebygger Rasmussen i Albanigade. Her byggede Fader tillige 3 Huse for egen Regning, som efterhaanden blev solgt. Jeg blev født i det første, min ældste Søster Marie, født 30-11- [tilføjet med blyant:] 1875 i det andet og Katrine Augusta født 28-7- [tilføjet med blyant] 1878 og Erhard

[Øverst på s. 3 er med kuglepen skrevet:] 26. Septbr. Død 11. Jan. 1880 [det er uklart, hvilken person oplysningerne hører sammen med).

[Øverst s. 3, til højre, er med blå kuglepen skrevet:] død 22-1-1912

[I højre Margin udfør Marie Kristiansdatter er med blå kuglepen skrevet:] død 1889

[I venstre margin s. 3 er med blyant skrevet:]

Chr. Abrecht von Benzons maler 1815-49. Malte H.C. Andersen Oldemor 1780-1834. [ulæseligt tegn]

[4]

født den 8de Jan. 1881 i det 3dje, den Gang Nr. 80. Jeg husker kun det sidste, hvor vi boede indtil 1881. Vi beboede selv Stuelejligheden og 1ste Sal var udlejet. I Baghuset i en aarrække Bedstemoder og en Tid sammen

med Faster Sophie. [Indsat med blyant over linjen:] 1ste Sal [indsættelse slut] I Stuen Faster Sine med sine mange Børn og Mand som blev Vicevært efter vor Afrejse i 1881.

Det første jeg husker fra Barndommen er min Søster Maries Daab, da jeg var godt 2 Aar. At køre i lukket Karet til Kirken var jo en stor Oplevelse, og St. Knuds Kirkes mægtige Rum interesserede meget. En Fætter Otto – "store Otto" –, som var et Par Aar ældre, og jeg gik undt og talte højt om Tingene, indtil Graveren kom og lukkede Munden paa os med et stort Maltbolsje. Det havde jeg aldrig set Mage til!

Morsomme var Turene til Hjallelse, naar vi om Søndagen besøgte Moderes Forældre. Paa Barnevognen var lavet et Sæde med Fodpose, hvor jeg blev anbragt, saa længe vi kun var to; siden maatte jeg gaa. Fader trak saa Vognen den halve Mil eller bar mig, naar jeg [5]

Blev træt. Huset i Hjallelse var trelænget Bindingsværk med Straatag. I Stuehuset var en Opholdsstue med 2 Indsat over linjen med blå kuglepen: Alkover, Køkken med Spisekammer og Bryggers, desuden en "Sal" eller "Stadsstue" og for Enden af denne 2 Gæsteværelser. I Sidehuset var der Kostald, Svinesti og Hønsesus, Værksted eller "Huggehus" med forskelligt Bødkerværktøj, hvoriblandt en "Snittebænk" var særlig spændende. Man sad overskrævs paa den, og med Fødderne kunde man bevæge en Vippe, som derved kunde fastholde den Genstand, der skulde bearbejdes med Kniven. Denne havde to Haandtag og man kunde altsaa snitte med begge Hænder. Den tredje Længe var en mindre Ladebygning med en stor rød Port. En Lænkehund, "Bismarck" hørte ogsaa til Besætningen. Hvor meget Jord, der hørte til Huset, ved jeg ikke, men en dejlig gammel Have var for mig det vigtigste. For vel havde vi Have i Odense, men den var ny med smaa Træer og manglede det ["det" indsat over linjen], som en gammel Bondehave kan have. Her var gamle Træer med Kirse-

[5]

bær, Pærer og Æbler – Kaviller,² som var røde baade udvendig og indvendig og de dejlige gule Blommer, som man aldrig ser mere, og saa var der Stikkelsbær – gule og røde og med Haar paa! En høj med Popler og Ahorn var ogsaa interessant. Men det mest idylliske var en lille Laage i Havegærdet – grøn af Ælde og en lille Bro, som over en dyb Vandrende førte ud i Marken. Noget saa yndigt har jeg ikke set siden!

Af Mormoders Mad husker jeg især Smørrebrød med noget Medister. Morfaders Begravelse gjorde et dybt Indtryk paa mig. I Tankerne ser jeg ham endnu liggende i Kisten med det blege indfaldne Ansigt. [Indsat med blyant efter linjen:] Ellers mindes jeg ham siddende ved Kakkellovnen med

sin Stok [indsættelse slut]

Fra Albanigade mindes jeg Bedstemoders Komode med forskelligt Nips – især en Træske af Rav og en lille Rok. Naar hun bagte Pandekager fik vi som Regel en sammenrullet Kage med Puddersukker i, som vi gik og bed af. Morsomt var det naar Bedstemoder lod sig bevæge til at gaa med os ud til en lille Skov ved Nyborgvejen. Men det skete sjældent, for det var en lang Vej for smaa Ben. "Den lille Skov" var en ganske

[6]

lille Samling Træer, men for mig noget af det dejligste, jeg vidste. Den laa vist i Ejby. Mad og Sodavand havde vi med i Barnevognen. En Oplevelse, som gjorde et stærkt Indtryk, havde jeg engang, da jeg sammen med Moder med Barnevogn kom gaaende ind mod Byen. Vi var kommet over Albanibro og gik paa venstre Fortov, da vi ser et Køretøj med løbske Heste komme farende fra Torvet over mod Industribygningen (den tidligere Industribyggn.), hvor de drejer og i rasende Fart ned ad Bakken styrer lige mod os. Hjertet stod stille af Skræk. – I sidste Øjeblik kom en Herre af vort Bekendtskab løbende, og ved at svinge sin Paraply fik han Hestene til at forandre Retning, saa vi undgik Faren. En anden Oplevelse, som staar i et festligt Lys for mig, er en Tur til Svendborg med "Forsvarsbrødrene". Moder og de mindre Søskende tog med Toget til Hjallelse Lørdag Aften og Fader og jeg skulde rejse Søndag Morgen. Men først skulde Sovekammergulvet ferniseres, og jeg syntes, det varede en Evighed, inden Fader blev færdig. Endelig kom vi da afsted. Jeg var det eneste Barn, som var med paa Turen. Ved Hjallelse Station

[7]

Stod Moder og vinkede til os, da vi kørte forbi. Marschen fra Svendborg Banegaard til Kristiansminde staar levende for mig. Et Hornorkester gik i Spidsen. Endnu mindes jeg Turen, naar jeg hører "Holmens faste Stok" eller lignende Sange. Om Aftenen, da vi gik tilbage, saa vi ned over Byen med de mange Lys. Det var æventyrligt!

Af vor Omgangskreds i Odense husker jeg – foruden førnævnte Møllebygger Rasmussen og Møller Brandt – en Murermester Steffen Jensen og Redaktør af Fyns Tidende Jørgen Petersen. Fader var meget politisk interesseret og var med til at stifte "Fyns Tidende". Bladet blev stiftet med Aktier paa 60 Kr., men i Begyndelsen gik det saa daarligt, at Fader blev tilbudt en Aktie for en Bajer. Senere blev de jo mere værd og blev opskrevne til 3 Stks. à 150 Kr.. De 60 Kr. giver nu ca. 280 Kr. i Udbytte. (400 %)

En Løjtnant Klinkby lejede en Tid en Stue hos os. Han var en flink Mand og blev efterhaanden som hørende til Familien og Dus med Fader. Gennem

Lhombre-Spil [”h” i ordet indsat med blyant over linjen] kom han i Berøring med Redaktør Petersen og blev siden gift med en Søster [8]

til Fru Petersen, som var fra Dalby paa Hindsholm. Her boede forresten Klinkbys to Brødre en Lærer og en Gaardmand. De var ellers Jyder og var alle begyndt som Tjenestekarle. Løjtnanten blev Kaptajn og Oberstløjtnant og var i en Aarrække Lærer ved Birkerød Latinskole hos Manzius. Jeg besøgte ham i 1889 sammen med Johannes Larsen, hvis Broder Vilhelm den Gang gik i Skole i Birkerød og boede hos Klinkby. Hans Datter lærte jeg senere at kende, da hun begyndte et Hjemmebageri hos ”gamle Frk. Høj” i Birkerød.

I vores Gaard i Albanigade var der en [Hele linjen overstreget] Til en Fødselsdag fik jeg en Mølle af Møllebygger Rasmussen. Den blev opstillet paa en Stang i Haven og glædede mig meget. Siden tabte den noget min Interesse, da Albani-Møllerens Søn Karl havde faaet en, som var saa stor, at han selv kunde sidde i den. (Møller Brandt blev senere Inspektør ved den frie Udstilling, og jeg kom meget hos Familien, da jeg var i København i 1888-89. Det var gode og hyggelige Mennesker. To Døtre var forlovet med Studenter – den yngste Sara [9]

med den senere Rektor i Esbjerg Oluf Nielsen, som var Søn af Sadelmager Nielsen i Kerteminde.)

Da Fader byggede Pigeskolen over for Museet blev jeg betroet til at bringe hans Frokostpakke. Jeg fik ogsaa Lov til at gaa Byærinder.

Da jeg blev 7 Aar kom jeg i Skole hos Rasmussen og Gregersen paa Overgade. Min Lærerinde var en Fru Lollesgaard,³ som lærte os at læse efter Lydmetoden.

Skolebestyrer Nicolaj Gregersen var Ungkarl og født i Kerteminde, hvor han bosatte sig paa sine ældre Dage. Hans Brødre var Snedkerm. Gregersen og Skomagerm. Gregersen i Kertem. og den kendte Skolebestyrer for Teknologisk Institut og Direktøren for Luftfarten. Nicolai Gr. var en dygtig Pædagog og et godt Menneske. Han fortalte mig senere, at han i gamle Dage havde lagt Mærke til mine Forældre, naar de var i Kirke: ”det var saadan et ualmindelig nydeligt ungt Par.”

I vores Gaard var en Sidebygning mod den ene Nabo og et Plankeværk mod den anden. Ved [overstreget fra ”I vores” til og med ”Ved”]

[10]

Først nogen Tid efter Indflytningen i Nr. 80 blev Trappegangen malet færdig. Det var en Malermester Andkær, der udførte Arbejdet. Væggene blev malet som Marmorfliser, og jeg saa [”jeg” indsat over linjen]

interesseret til. Endnu kan jeg mærke Limfarvelugten, naar jeg tænker paa det.

Fader byggede senere et Par Kviste paa Huset og lavede en Lejlighed i Tagetagen. Det var morsomt at se paa.

Fra Vinduerne saa jeg de første Velocipeder (Væltepeter), en med et stort Forhjul og en anden med to lige store Hjul. Hjulene var af Træ. Det var Cyklens Forløber.

Efter Middag drak mine Forældre Kaffe, og dertil tog de et Stykke brunt Kandis-Sukker i Munden. Det blev brækket i Stykker med en Tang, og vi Børn fik da et Stykke saa stort som en Ært. Jeg gemte mit i en lille Krukke, som stod i Vinduet, men min Søster Marie, som spiste sit efterhaanden, [11]

kravlede op og tømte min Krukke. Det var et haardt Slag!

Jeg husker, at jeg overværede et Hestevæddeløb paa "Heden." Det gav et Gys, hver Gang Hestene kom farende forbi, men hvad ["hvad" indsat over linjen] det egentlig drejede sig om, forstod jeg selvfølgelig ikke.

Et Besøg paa Glasværket var ogsaa morsomt. Jeg saa, hvordan man pustede Flasker og meget andet. Det aarlige St. Knuds Marked var en af de store Begivenheder. Saa stod Byen paa den anden Ende. Et Forlystelsessted i Vindegade - "Pantheon" - besøgte jeg engang sammen med en Faster. Det eneste, jeg husker derfra, var en dejlig Vinterhave med kulørte Lamper. Den, syntes jeg, var vidunderlig. Og saa spillede et stort Orkester.

Som Huslæge havde vi en Dr. Helweg, en ældre stilfuld Herre med tyndt hvidt Haar, som vi Børn holdt meget af. Hans Broder var Præst ved Hospitalskirken.⁴

I Gaarden var til den ene Side en Sidebygning med Køkken, Vaskehus og Gæsteværelse, hvor vi undertiden havde Indkvartering af Soldater. Til den anden Side var Plankeværk.

[12]

Ved dette Plankeværk havde Fader en Gang liggende en del Stilladsbrædder, og for at beskytte dem mod Regnen var de dækket af Brædder, som stod paa skraa op mod Plankeværket. Det var en morsom Legeplads der under, men det kunde jo ogsaa være ganske sjovt at komme op paa Toppen og se ind i Nabogaarden. Jeg kravlede altsaa op, men tabte Balansen og faldt paa Hovedet ned til Naboen. Jeg kom dog paa Benene igen og løb hjem. Men jeg var frygtelig forslaaet i Ansigtet, og endnu da jeg kom i Skole i Kerteminde var jeg gul, grøn og blaa, saa Læreren spurgte om alle Drengene i Odense saa saadan ud.

Min Morbroder Jeppe - I.A. Larsen - i Kerteminde drev en stor Købmandshandel med Kolonialvarer, Korn og Foderstoffer, Kul og Trælast. Desuden havde han Landbrug (40 Tdr. Land) og senere en Mølle. Skibsreder var han ogsaa og havde ikke saa faa Skibe i Søen. Jeg husker en Brig "Azela", tre Skonnertbrigger "Sassaly", "Marie" og "Hygæa", tre Skonnerter "Addy", "Samson" og "Adolf",
[13]

"Kerteminde" og "Frelleg", "Sorte Hanne" og "Bogense," en Jagt "Rhea og en Kuf "Vilhelm." Syd for Havnen paa "Feden" havde han Skibsbyggeri. I Smaaland havde han to Ejendomme paa henholdsvis 700 og 1100 Tdr Land, "Boxhult" og "Højeryd." * Her var tillige Savværk, x) [indsat øverst s. 13 med blyant:] som dreves af en Elv, og Tømmeret førtes til Halmstad [tilføjelse slut] saaledes at Træet kunde skæres til, før det blev sendt til Halmstad og derfra med Skib til Kerteminde. Morbroder var nu i Færd med at likvidere Skibsværftet og i Stedet opføre et Kalkværk, der var mere moderne end de to, der eksisterede i Byen. Det var nu Meningen, at Fader skulde bygge og siden bestyre Værket.

Flytningen var naturligvis spændende for en Dreng, oh paa Toppen af et Flyttelæs holdt jeg mit Indtog i "lille Rusland", som man kaldte Kerteminde. Det blev en vældig Forandring i min Tilværelse. Da vi kom til Byen var Skibsbyggeriet endnu i Gang, og Skibsbyggermesteren Krarup² boede endnu i det Hus som vi skulde have. Foreløbig flyttede vi ind i en Lejlighed ved Siden af paa kun to Værelser og Køkken. Den var indrettet i et langt Hus, som brugtes til Baadebygning og Opbevaring af Redskaber og Materialer

*) Store- og lille Højeryd og Kungsveka.

[14]

Den store Plads var en dejlig Tumbleplads. En Del var bevokset med forskellige vilde Planter som Bulmeurt og Hundetunge. Burrer og Tidsler tiltrak Stillidser, og Stenpikker og Vipstjært var almindelige. Af Skibsrester byggede vi Huse, og i det hele taget tilbragte jeg den meste Fritid paa Værftet. Det var spændende at se et Ski blive trukket op paa Bedding, og endnu festligere var en Stabelafløbning. Pladsen grænsede til Havnen, men ved en Del af den var der Fladstrand, hvor vi kunde vade med bare Ben og fange Krabber. Dem kogte vi og spiste. En Pram, der hed "Moses" var en særlig Attraktion. Den brugtes mest til Færgefart over Havnen og naar den skulde afsted, gjaldt det om at komme med. Da Værftet blev nedlagt, kunde vi temmelig uindskrænket disponere over den. Forresten var der gerne Joller fra Morbroders Skibe, som vi kunde laane med elldr uden Tilladelse. Vi plaskede meget i Vandet.

En Gang havde jeg et Par Vandski. Det var to Pontoner forbundne ved et Stativ med en Sadel. Med en

[15]

Dobbeltaare padlede man sig frem. Men da den ene Ponton var læk, maatte jeg staa op med den største Vægt paa den anden. Det var ikke noget solidt Fartøj.

Da Skibsbyggeren rejste, flyttede vi ind i hans Lejlighed. Det var et rart lille Hus med to Stuer, Sovekammer og et mindre Kammer, Køkken og Spisekammer, Vaskehus og en lille Kælder. Paa Loftet lavede Fader et Værelse til mig og til min lille Broder, da han voksede til. Han var kun - knap - et Aar, da vi kom til Kerteminde. Vaskehuset var en Sidebygning, og sammen med et Plankeværk (af Eg!) dannede den en lille Gaard. Der var lidt Have foran Huset og ved den ene Gavl. En stor Baghave beplantede Fader med Frugttræer. Pæretræerne trivedes udmærket godt, skønt Jordbunden var Sand og Sten. Som Navnet "Feden" siger, var det et Fed - "et af af Havet opskyldet Stykke Land," som det hedder i Leksikonet. "Meyers Pærer" var meget efterspurgt. Vi havde ogsaa mange dejlige Sorter. Hele Larsens Plads var omgivet med en Række Pyramidepopler. Desværre gik de fleste ud, efterhaanden som Rød-

[16]

derne naaede Brakvandet.

Opførelsen af Kalkværket blev ledet af en engelsk Ingeniør. Det blev senere nedrevet, men jeg har et Fotografi af det. Det bestod af en høj Skorsten, som udvidede sig forneden, saaledes at der var Plads til Kalkstenene, som hejsedes op i et lille Hus anbragt paa høje Stolper og kastedes herfra gennem en Jernluge ind i Ovnen. Uden om denne var i Straaleform bygget 3 Retorter, i hvilket der kunde fyres med Kul, og herfra trængte Ilden op i Ovnen. En af Fordelene ved denne Konstruktion var at man udvandt Koks samtidig med at Kalken blev brændt. Der fyrereds Dag og Nat gennem smaa Luger oven paa Retorterne. I Retortens Bund anbragtes først et Jernstativ med en Krog, og derpaa lagdes Kullene⁵, og naar Kosene var tjenlige, lukkedes to store Jernporte op, og med Forsigtighed - paa Grund af den mægtige Varme - blev en Jernlænke gjort fast i Krogen, og det hele blev trukken ud ved Hjælp af et Gangspil. Og saa blev Ilden slukket med Vand. Det var morsomt at se. Jeg vovede mig op ad Stigerne til det lille Hus, men det svimlede,

[17]

naar jeg saa ned i Dybet, og at komme ned paa Stigen fra en Lem i Gulvet var det vanskeligste; det gav et Gys i mig. Naar der var oparbejdet et tilstrækkeligt Lager, stod Værket stille en Tid, og naar Fader ikke var

hjemme, og der kom Kunder maatte jeg tage Afære og knuse Koksene i en Maskine, som man drev med et Haandsving og maale dem i Halvtøndemaal, eller jeg maatte veje Kalk til en Murer eller sælge en Spand læsket Kalk. Melkalk solgte vi ogsaa. Den støvede slemt og rev i Næsen.

I Begyndelsen gik der stadig Skibe med Koks til København og fra Fakse med Kalksten til Kerteminde, men efterhaanden blev det vanskeligere at afsætte Kalken, da Murerne mente, at Brændingen var mindre effektiv end i de gamle Ovne, hvor Kalksten og Koks Brænde⁵ blev lagt i skiftende Lag. Jeg ved ikke, om det passer.

Der var tre Mand til Pasningen, og det var Anders, Hans Jakob og Ole.⁶ De blev senere Kørekarle hos Morbroder.

[18]

Imidlertid havde Fader faaet en Del Arbejde som Murermester. Allerede mens vi boede i Odense, havde han for Morbroder bygget et Kornmagasin i Købmandsgaarden mod Mellemgade (Strandgade), og ombygget den saakaldte Bagergaard, hvor min Moster havde Bageri. I 1883 blev Hovedbygningen mod Langegade bygget om. Ved Udgravning af Grunden fandtes to Kanonkugler fra Svenskekrigen 1659. De er nu indmurede i Porten sammen med en Bjælke med Indskrift fra det gamle Hus. Nord for Byen lod Morbroder bygge "Kærbyhus" og "lille Kærbyhus." Fader har naturligvis opført mange Huse i Tidens Løb dels alene og dels i Kompagni med andre: Raadhuset, den nuværende Teaterbygning saavel som den forrige. Omkring Aarhundredeskiftet byggede han Herregaarden "Broløkke" nord for Byen *) Han maatte da anskaffe Hest og Vogn, da han ikke havde lært at cykle og ikke siddet på en Hest, siden han var Soldat.

*) efter en Brand

[19]

Jeg blev straks sat i den kommunale Realskole. I første Klasse havde vi en Frk. Mortensen til Lærerinde. Skolens Lærere var i øvrigt: Pastor Petersen, som var Katheket, underviste i Religion og Historie, Rudkøbin som havde Tegning og Naturhistorie og Engelsk, Nielsen Geografi og dansk, Kragh Regning, Mathematik og Gymnastik. Desuden havde vi i kortere Tid efter hinanden Lærerne Støye, Christensen og Petersen, da Hr. Kragh havde et Aars Orlov for at uddanne sig i engelsk Sprog i England.⁷ Denne blev senere Inspektør ved Skolen, Pastor Petersen var Førstelærer. Han led meget af nervøs Hovedpine og vistnok ogsaa af Kærlighedssorger. Han blev dog siden m lykkelig gift med den elskede og fik et Præstekald. Om Morgenen spejdede vi interesseret efter hans Ansigtstudryk for at se, om Humøret var godt, eller han var "gal". Hr. Rudkøbing var meget

respekteret og elsket. Vi troede blindt paa alt, hvad han lærte os. Senere opdagede jeg, at det ikke altid var helt rigtigt. Han havde to Døtre i Skolen - to mørke Skønheder, som vi alle til-

[20]

bedte. Hr. Nielsen havde kun Hageskæg og glatraget Overlæbe. Hr. Christensen var helt glatbarberet, medens de andre Lærere havde Fuldskæg, som det var almindeligt.

Hr. Nielsen var ogsaa godt lidt. Han underviste ogsaa i Sang og spillede Violin. Foruden det uundværlige Spanskrør havde han altid en Tamp i Baglommen paa Jaketten - det almindelige Klædningsstykke den Gang. Tampen brugte han med en vis Færdighed, idet han lagde Delinkventen over det ene Knæ. Til daglig hed han "Pløksylen", fordi han var Søn af en Skomager. Lærer Kragh blev naturligvis kaldt "Kragen". Han havde den grimme Vane, naar vi ikke kunde vor Lektie, at trække os i Haaret ved Tindingen, hvad der ikke gjorde godt.

Til Lærer i Tysk havde vi en gammel Holstener Jakobsen. Naar han var utilfreds med en Elev, sagde han gerne med tysk Akcent, "jeg skal skruppe dine Rygstykker", derfor kaldtes han "Fatter Skrup". Naar han roste en Elev, sagde han, "det er godt min Dreng",

[21]

idet han dunkede ham oven i Hovedet med Spanskrøret. Om det var behageligere end at blive skruppet, er vel tvivlsomt.

*) Vi lavede ogsaa "Ryttere" ved at de smaa Drengene blev anbragt-te paa "Herderne" (Skuldrene) af de store. Saa gik vi mod hinanden, og det gjaldt da om at rive Modstanderen af "Hesten". Jeg husker at jeg red paa "Las' Skuldre. Vi smaa var bærede af at være med.⁹

[22]

og bestrøedes med Sand. I et Hjørne var anbragt en Spyttbakke med Sand til at spytte i og til Udkradsning af Piben. Cigar røg man kun om Søndagen. Kom man paa Besøg, blev man budt en Pibe af den række, som Husherren i Almindelighed havde hængende. Der var Merskumspiber med Sølvbeslag og Piber med Porcelæns hoveder - nogle saa lange, at de kunde staa paa Gulvet. Røret skulde helst være ægte "Weichselrør," det duftede saa dejligt.

Undertiden legede vi Soldater. Bevæbnede med Huggertter - helst af Egetræ - med en rund Parerplade marscherede vi ud med en Trommeslager i Spidsen. Lidt uden for Byen delte vi os i to Dele. Den ene tog Stilling bag et Hegn og den anden stormede. Dog passede man paa kun at ramme Modstanderens Vaaben, og det gjaldt om at slaa det ud af Haanden paa ham eller knække det.

[23]

med Kugler. Vi satte Drager til Vejrs og skød med Flitsbue og Slangebøsse. Det var nok Johannes Larsens Interesse for Fugle, der inspirerede os. Lars Hansen, Søn af en afdød Politibetjent, var en af de ivrigste Jægere. ⁹ Han blev kaldt Lars "Gemse" eller "Graaspurv." Han endte som Kæmner i Korsør. Om Foraaret spillede vi Top, og den skulde være fra Drejer Tagge, som boede i den gamle Latinskole. Eller vi trillede med Tøndebaand. En Smed fandt paa at lave dem af Staaltraad, og det gjorde vældig Lykke. I lange Rækker trillede vi ud ad Landevejene. Der var hverken Biler eller Cykler til at genere os. I min senere Barndom begyndte vi at spille Kricket. Fodbold kendte vi ikke. Ligeledes blev der arrangeret Præmieskydning med Salonbøsse. *)

Eksamenstiden var festlig trods Spændingen. Sidste Dag drog vi ud i "Storskoven" til "Jomfruhøjen" og legede "to Mand frem for en Enke" og lignende. Bager Becher var der med Køretøj og Masser af Vienerbrød *) af Købmd. Hans Christensen.

[24]

og Limonade. Paa Hjemturen skulde man efter Skik og Brug have en Pige under Armen, og det kom undertiden til en vild Jagt for at indfange den udvalgte.

En dejlig Tumbleplads var Feden, ¹⁰ som den Gang var ubebygget med Undtagelse af Morbroders Plads, Nordens Kalkovn og Jernstøberiet. I "Faaredammen", som nu er opfyldt, sejlede vi med vore smaa Skibe og tumlede os paa Isen om Vinteren. Den gamle Vold og Grav fra Svenskekrigen var ogsaa en yndet Legeplads. Om Efteraaret gravede vi Huler i i Sandet, som blev overdækkede med Stænger og Tang. Et Ildsted manglede ikke og i Smug blev Kridtpiberne tændt. Herude boede Hermelinen. Det skete, at den tog vore Høns.

Bestyreren paa M.P. Allerups Jernstøberi-Filial, Møller - Broder til daværende Overlæge paa Odense Sygehus - ¹¹ havde 6 Sønner og 3 Døtre, af hvilke nogle af de yngre var mine Kammerater. Møller var en ejendommelig

[24]

Skikkelse, temmelig høj, lidt duknakket med langt Skæg. Oprindelig var han Snedker, og han lavede Modellerne til Kakkelovne og andet Støbegods. TilFornøjelse for sig selv og Børnene lavede han nogle dejlige Skibsmodeller. I sine ældre Dage lavede han de nydeligste Genstande, Smykker m.m. udskaarne i Rav, Ben og Kokosskal.

Selv lavede jeg naturligvis ogsaa Skibe. Skroget til et af dem har jeg endnu. For ikke at kæntre blev de forsynet med Blykøl. Blyet fandt vi ved

Skytteforeningens Skydebaner paa Feden. Men det første Skib, jeg havde, lavede Johannes Larsen til mig - en flot Kutter. Den fik et sørgeligt endeligt. Da jeg sejlede med den i "Møllerkæret" (Svanedammen) blev den hængende i en Gren ude paa Midten; imidlertid blev det Frostvejr, og den frøs inde. Til min store Sorg slog Drengene den itu med Sten.

Det var en stor Begivenhed, da jeg fik mine første Skøjter. Hidtil havde jeg, som navnlig Fiskerdrengene brugte det, haft en Slæde med

[25]

Jernskinner og en Pigstav "Isgajt", som jeg stagede mig frem med staaende paa Slæden. Det var forresten en god Sport, og man kunde opnaa en betydelig Fart. Men alligevel var Skøjterne morsommere. Af Skøjtebaner var der - foruden de forhen omtalte Damme - Thorbystranden,¹² hvor man kunde løbe helt over til Odensefjorden og - Kertem.-Fjorden i strænge Vintre. Isen paa Bugten var altid for ujævn med opskruet Is. Syd for Byen, hvor Odensevejen havde inddæmmed et Stykke af Fjorden "Hinkes Lod" havde Skjøteløberforeningen sin Bane, hvor den holdt Fester med Musik og kulørte Lamper om Aftenen.

Fiskerdrengene havde en mærkelig Lyst til at "gumpe" Isen i Stykker. I en lang Række løb de frem og tilbage paa deres tunge Træskostøvler, indtil Isen brast. Men saa morede vi os med at springe fra Istykke til Istykke. Det var vældig Sjov, men det gjaldt om at være hurtig og træde sikkert. En Gang gik det galt for mig, men jeg kom da op og fik Vandet Hældt af de lange

[26]

Støvler. Skønt vi legede saa meget ved Vandet, kom vi altid heldig fra det. Min ældste Søster, Marie, faldt en Gang i Havnen, men blev da fisket op i Tide.

I Skolen var der to Hold i hver Klasse. Af mit Hold husker jeg Anton Schondel, Valdemar Nielsen, Christen Klokke, Karl Møller, Chr. Norden, Rasmus Norden, min Fætter Peter Larsen, Johannes Holbæk, Marius Knudsen (Holger Tornøe), Emanuel Bloch, Elert Nielsen, Theodor Nielsen. Forældrene var Læge Schondel, Lærer Nielsen, Vognmand Klokke Hansen, Jernstøber Møller, Kaptajn Norden, Købmand Norden, Købmand M.F. Larsen, Skomager Holbeck, Toldbetjent Knudsen, Sadelmager Nielsen og Politibetjent Nielsen. *) Tobakspinder Block.¹³

Mit bedste Fag var Tegning (jeg har opbevaret flere Tegninger fra Skolen), og mine daarligste Matematik og Regning. Jeg naaede dog en Gang at blive No 4 paa Holdet. Det er imidlertid ikke altid Skolelærdommen, der betinger Børnenes Fremtid. Den dummeste og altid nederste i Klassen

blev en dygtig Forretnings-

*) Johannes Poulsen, Søn af Skræder P.

[27]

mand og Bankdirektør i Assens. Han ejede en vis selvtillid, som er en saare vigtig Egenskab. I Tankerne ser jeg ham som Konfirmand udhalet som en ung "Herre" med løse "Neglemanschetter" og Ravrør med stor Cigar, Paraply og sorte Hansker og stiv Hat. Bovler.

Der blev lavet en Del Drengestreger med at sætte Knappenaale i Lærernes Stol og lignende, og saa kom Spanskrøret i Virksomhed over hele Linien. Gerningsmanden fandtes sjældent. En Skoleudflugt var en æventyrlig Oplevelse. Turen foregik med en lille Damp, "Kerteminde," som førtes af Skipper Jørgensen. den senere Mægler.¹³ Om Sommeren sejlede den ellers med Sild til Korsør, hvorfra de fragtedes videre med Skib til Kiel. Lærer Kragh havde til Lejligheden skrevet en Sang - det var noget med "at tage med Havet en Dyst" og "Romsøs forjættede Kyst -" til en kendt Melodi, og hver Gang jeg hører denne, mindes jeg Romsøturen. Hvad vi ellers foretog os, husker jeg ikke, men der er jo meget at se paa den lille idylliske Ø med de mange Daadyr og Fyrtaarnet. En anden Gang havde vi en morsom

[28]

Udflugt til Bøgebjerg paa Hindsholm.

Der hvor Banegaarden ligger, havde Morbroder Jeppe sit Trælager, dels i store rødmalede Træhuse og dels i fri Luft. Det blev efterhaanden flyttet til Feden. Paa det modsatte Hjørne, hvor nu Hotelhaven er, laa et gammelt Bindingsværks Magasin, som Morbroder brugte til Korn og Foderstoffer. Strandvej - den Gang "Bagvejen" - var en almindelig temmelig smal Landevej med Popler ved Siderne og dybe Grøfter samt en Gangsti ind mod Haver og Huse. Paa den anden Side gik Stranden helt ind til Vejen mellem Kamperhoug til og Peder Møllerstræde. Herfra førte en Stenmole skraat over til Havnemolen. Den Trekant, som derved fremkom, kaldte vi "Lillestranden". Der fangede vi Krabber og Hundestejler. Det Hus Axel Larsen benytter til Maskinværksted, byggede en Garver Holst til Garveri. Det laa lige i Strandkanten, saa man kun ved Lavvande kunde pas-

[29]

sere forbi. Lillestranden blev siden fyldt op med Sand, da man anskaffede en Dampmuddermaskine til Oprensning af Sejlløbet i Stedet for en gammel, som blev drevet ved Haandkraft. Vest for Vejen havde en Del af Langedades Beboere deres Haver "Baghavernr", indhegnede med Tanggærder, som var bevoksede med Bukketorn eller Tysktorn. Apotekeren havde en af de kønneste Haver med et pænt ottekantet

Lysthus bygget halvt ud paa Gangstien. Morbroder Jeppe havde ogsaa en hyggelig Have, der hvor Johannes Larsen senere byggede et Hus til sin Svigermoder, Fru Warberg. Morbroder Martin havde derimod ingen Baghave, men lejede en ved Garveriet.

Meget af min Fritid tilbragte jeg sammen med Fætre og Kusiner.

Morbroder Jeppe var gift med en Datter af Hattemager Bless, Vilhelmine. De havde 2 Døtre og 4 Sønner: Johannes, Georg, Marie, Vilhelm, Christine og Adolf. Det var ualmindelig gode Børn. Vilhelm havde jeg mest med at gøre, da vi

[30]

var omrent jævnaldrende.

Hvad jeg særlig beundrede hos Morbroders var deres mange Malerier. "Moster" Mines *) Broder Johan Bless var Maler, og af ham havde de en Del Familieportrætter. Hendes Svoger var Marinemaleren Echardt, som blandt andet havde malet et stort Billede med Motiv fra Savværket i Sverige og et Solnedgangsbillede fra en mindre Havn, som især vakte min Beundring. (Et smukt Billede af Echardt har forresten Valdemar Christensen i Gentofte. Det er Kerteminde Havn set fra Langebro.) Nu Aage Chr. Kertem.

Den gamle Butik med Loftsbjælken var hyggelig. Og Kontoret med store Landkort og Billeder af Morbroders Skibe malede af Echardt, var interessant. Den "hollandske Vægt" til Vejning af Kornprøver var et morsomt Legetøj. En stor Skrivepult med Taburetter til at dreje op og ned var Hovedinventaret. Det var navnlig Morbroder Urban, som førte Bøgerne, og han havde tillige Overopsynet med Korn og Trælast. Han røg kun Cigarer, aldrig Pipe. Morbroder Jeppe røg ikke.

*) Vi syntes ikke om det fremmedartede "Tante", men sagde "Moster."

[31]

Da det nye Hus blev opført, gik noget af Idyllen bort. Morbroders boede i Stueetagen med Soveværelser paa første Sal og i Tagetagen. Resten af første Sal var lejet ud til Toldforvalteren.

I Stueetagen var tre Stuer til Gaden og en mindre til Gaarden samt Køkken og Værelse til Gaardskarlen. Paa den anden Side Porten var Butik, Kontor og Skænkestue. I en Sidebygning mod Nord var der Pakhus for Kolonialvarer. Mod "Mellemgade" (Strandgade) laa som nu Kornmagasinet og Staldbygninger, som fortsattes ind i Bagergaarden. Mellem de to Gaarde laa et Hus til Bræddelager. Paa den anden Side Mellemgade var Haven og Rejsestalden, og i Gaarden ud til Bavejen var Kuloplag. Op mod Plankeværket til Haven stod en Stabel Drænrør, og i et af disse havde Morbroder anbragt sin lange Kikkert. Naar han ventede

Skib, kom han af og til og spejdede ud over Bugten fulgt af sin trofaste Hund Bob, som aldrig veg fra ham. Det var en puddelagtig forhenværende Skibshund, som var reddet

[32]

fra et Skibsforlis og derved havde mistet sin Herre. Jeg var gode Venner med den, indtil en skønne dag, da Morbroder og Fader stod og talte sammen. Jeg stod og kløede Bob i Nakken. Pludselig snappede den min Haand og satte Tænderne igennem, saa jeg havde Besvær med at faa den fri igen. Jeg kom til Doktoren og fik den behandlet og gik med den opbunden en Tid, og mange Aar efter kunde Mærkerne af Tænderne ses. Siden knurrede den altid af mig. Vi gættede paa, at den havde haft et Saar i Nakken.

Det var et meget gæstfrit Hus. De større Kunder fra Omegnen blev ofte inviteret til Kaffe eller Aftensmad. Godsforvalter Mohr fra Hverringe med Familie var der meget tit. En morsom Bondekone, Marie Franse (Frandsen) sagde, da hun fik hugget Sukker til Kaffen: "Hva er det for novet Sukker I hulder Jer, det ka itte tye?" Eller naar der blev serveret hjemmebagte Kager: "Saadan noe ka je fo heme hos mig sel, nej, Skik Bo til Baveren etter nove Kyvebry, det vil je hellere ha."

[33]

Om Morgenen begyndte alt Arbejde Kl. 6, og da var Morbroder altid paa Benene. Saa gik han en Runde i Butik og til de forskellige Arbejdspladser, og ved Langebro fik han gerne Selskab af Købmand Norden. Om Aftenen gik han i Seng Kl. 9, men først skulde han have sin Aftenkaffe, ellers kunde han ikke sove, sagde han.

Morbroder Jeppe var en lille Mand med rødligblondt Fuldskæg. Han bar altid blaa Jaketdragt og bredskygget blød Hat og Stok i Haanden. Hans Kone var derimod høj, tidlig graahaaret, da hun led meget af Hovedpine. Hun havde en sjælden Evne til at opdrage Børnene. Korporlig Straf benyttede hun aldrig, men naar et af dem havee forset sig, talte hun i Enrum med det. Hvad der blev sagt, ved jeg ikke, men det virkede. Morbror Urban - den yngste af Mors Brødre var høj og kraftig, en køn Mand med rødligt Fuldskæg. Da han blev gift overtog han en Forretning i Lundeborg, Hidtil havde han altsaa været ansat hos sin Broder.

[34]

og det blev bestemt, at hans Svigerfader, en gammel Skibsbygger Thomsen, skulle flytte derved fra Kerteminde. Han lejede en stor Fiskerbaad til Rejsen, og hans Sager blev stuvet ned i Lasten, medens hans gamle Kat blev lukket ned i Kahytten. Den var hans Kælebarn. Det var en stor grim rød Hankat - en rigtig Slagsbroder med flængede Ører,

og det ene Øje var reven ud. Da vi kom et Stykke ud i Havnen, - jeg var inviteret med paa Turen, - kunde Thomsen ikke bare sig for at se til sin Yndling. Han lettede forsigtigt paa Lugen - og vips! Katten for ud og sprang paa Hovedet udenbords og svømmede i Land. Der blev stor Sorg og Bekymring for det stakkels Dyr. Dog tror jeg, den har trøstet sig; Katte er jo ikke Menneskene saa hengivne som Hunde.

Vi kom imidlertid godt til Lundeborg efter en lang Sejlads, da Vinden var flov. Jeg blev der nogen Tid og havde det rart.

Morbroders Forretning var meget blandet, idet han havde en Afdeling for Manufak-

[35]

tur og en for Kolonialvarer, og desuden handlede med Korn og Foderstoffer, Kul og Trælast.

En stor Del af Tiden tilbragte jeg ved den lille Havn og ombord paa en Pæreskude, hvor jeg blev gode Venner med en ung Mand, som spillede Violin. Vi gjorde ogsaa Ture i Omegnen til Herregaardene Broholm, Tidselholt og Hesselagergaard og til den store Hesselagersten, "Damestenen." Denne er imponerende, skønt kun den ene Side er gravet fri, mens det øvrige er skjult i Jorden. Det er naturligvis en Trolde, der har kastet den efter et Kirketaarn - jeg tror paa Langeland - men som sædvanligt har den ikke ramt.

En anden Gang i en Sommerferie kørte vi tre "lystige Fætre", Peter, *) Vilhelm og jeg til Lundeborg med en lille russisk Ponny og tilhørende Vogn. Hesten "Bismarck" havde vi forresten meged Fornøjelse af i det hele taget. En Vinter, da den havde staaet længe paa Stald, var den bleven noget kaad, som Heste i Reglen bliver. Jeg skulde

*) Søn af Morbroder Martin.

[36]

have en Ridetur paa den og var kommen lidt uden for Porten paa Bagvejen, da den standsede og vedblev at gimpe op og ned, indtil jeg røg ud over Halsen paa den. Den var dog saa hensynsfuld at kaste mig af i en Snedyngge ved Siden af Vejen og blev ganske roligt staaende og grinte skadefro ad mig.

Men den begav vi os nu de 5 Mils Vej ad Lundeborg til. Det tog jo sin Tid, og vi maatte bede et Par Gange undervejs, men vi kom da godt der ned og tilbragte en morsom Ferie hos de rare Mennesker. Moster Augusta var sød og gfod, men blev desværre efterhaanden saa ødelagt af Leddegigt, saa hun ikke kunde røre sig. Før hun blev gift, havde hun en Pogeskole og en Broderiforretning i Kerteminde.

Da jeg var ca. 10 Aar, fik jeg Lov til at lære at spille Violin. Det var en stor

Dag, da Peter og jeg købte Violinen hos Marskandiser P. Hansen, Købmand Hans Tveskovs Fader. Min Lærerinde blev Fru Asta Thalbitzer - Elev af Konservatoriet og Anton Svendsen.

[37]

Hun var et prægtigt Menneske og vedblev til sin Død at være min og siden ogsaa min Kones og Bebs' gode Veninde. Hun var den Gang ung og livlig, men desværre halt. Hun var gift med en Fætter, der havde en lille Købmandsforretning i "Friheden". Desværre var han aldrig ædru. Desuagtet viste Fruen altid et smilende Ansigt. Hun var født Sanne, og kgl. Kapelmusikus Emil Sanne og Sanginspektør Sanne var hendes Brødre. Emil Sanne var første Klarinetist i Kapellet, og som voksen havde jeg megen Fornøjelse af Sammenspil med ham, naar han om Sommeren boede i Kerteminde. Vi spillede "Keglebanetrioen" og Mozarts Klarinetkvintet. Vi var mange Elever hos Fru Thalbitzen baade til Violin, Klaver og Sang. Jeg kom til at spille sammen med en af Klavereleverne Mathilde Nielsen, Datter af Læderhandler Nielsen. Da vi ikke havde Klaver den Gang, foregik Øvelserne altid hos Niensens. Vi spillede blandt andet nogle af Haydns og Mozarts Sonater, og vore Øvelser

[38]

overværedes gerne af Mathildes ældre Søster Anna. Hun malede lidt og var senere ansat paa den kgl. Porcelænsfabrik i en Aarrække. Sadelmager Nielsen, Kæmner Nielsen, Politibetjent Nielsen, Læderhandler Nielsen var Brødre. Sadelmageren var meget politisk interesseret og en klog Mand. Han var i mange Aar Formand for Haandværkerforeningen og Medlem af Byraadet. Foruden den tidligere omtalte Søn Oluf havde han en Datter Henriette - Veninde med mine Søstre, - som blev Læge. Ehlert blev Journalist og Borgmester i Middelfart, Jacob var ved Postvæsenet, Bessermann og en yngre Søster var Jernbaneassistenter. Læderhandlerens eneste Søn blev Lærer, men døde i en ung Alder. Kæmneren havde en Søn, som Vilhelm ["som" overstreget. "Vilhelm" indsat over linjen] blev Sagfører og havde noget med "bedre Byggeskik" at gøre og gift med Ellen Hørup. Man sagde, at han var Studenten i Visen om Amanda. Denne var Datter af en Uhrmager Kragh i Kerteminde og Søster til Skuespillerinden

[39]

Fru Krag-Møller. Kæmneren havde desuden to Døtre Amanda Alma ["manda" overstreget. Overlinjen er indsat "Ima"] og Ida. Alma blev gift med William Wandahl, Maler og senere Regissør ved Dagmarteatret. Hun var selv Skuespillerinde. Wandahl inspirerede mig til mit Livs første Maleri. Da jeg saa ham male Lundsgaard Klint, fik jeg Lyst til at prøve det

samme. Jeg opbevarer Billedet.

Fader var musikalsk og havde en god Sangstemme. En Tid deltog han i Korsang hos Pastor Niels Lindberg. Noder kendte Fader ganske vist ikke. I min tidligste Barndom spillede han lidt Harmonika, men nu begyndte han ogsaa at gnide Fiolen, og det varede ikke længe før han kunde spille Melodier og Danse efter Øret, saa jeg blev helt distanseret. Nu fik Fader Lyst til at lave Violiner. Han byggede flere, og nogle var da til at bruge, saaledes at vi kunde spille Duetter. Fader lavede selv anden Stemme.

[40]

Første Gang jeg spillede offentligt, var i "Den selskabelige Forening." Jeg fik Lampefeber, - saa Benene rystede og Buen vibrerede. Det var nok en køn Forestilling.

Efterhaanden tabte jeg Lysten og vilde holde op med Musiken, men mine Forældre tvang mig heldigvis til at fortsætte. Jeg husker, at Moder sagde: "Du vil en Gang komme til at takke os for, at vi ikke lod Dig slippe." Og det maatte jeg siden sande. Musiken har altid været min store Kærlighed.

Paa Langegade, hvor der nu er Cykelforretning og Biograf, boede Morbroder Martin. Sammen med sin Svigerfader P. Nielsen under Firmanavn "Nielsen & Larsen" og senere alene "M.F. Larsen" drev han en Købmandshandel med Kolonialvarer, Korn og Foderstoffer, Kul og Brædder. Desuden drev han ogsaa Landbrug.

I de gamle Købmandsgaarde skete saa meget, som kunde interessere en Dreng. Til Butiken hørte en "Skænkestue", hvor Landboerne kunde faa en Drik. Ligesom der sad en Kone og solgte Wienerbrød - her "Marie Brødkone" - og lavede Kaffe til Kunderne. Paa Disken stod en Tønde med

[41]

Tobak til behagelig Afbenyttelse.

Ved særlige Lejligheder kom der mange Mennesker til Byen f. Eks. til Markeder og Dyrskuer og navnlig til Folketingsvalg. Folk skulde ogsaa handle i Byen, da Brugsforeninger endnu ikke var opfundne, og da der hverken var Jernbane eller Cykler, var man henvist til Hestekøretøjer. Paa saadanne Dage vrimlede det med Vogne og Heste i Købmandsgaarde og paa Gader. De større Firmaer Elias B. Muus, I.A. Larsen, M.F. Larsen og Norden havde store Stalde for Gæsterne, og Tornøes Hotel og Gæstgivergaarden, hvor nu Banken og Sparekassen er, tog ogsaa deres Del af Invasionen; men det forslog ikke ved en saadan Lejlighed.

Morbroder Martin havde 6 Børn: Peter, som var paa Alder med mig, Thea, Helga, Martha, Valdemar og Alfred. Det var rare Børn, men ikke saa godt begavede og til Tider lidt drilagtige. Jeg husker, at vi besøgte dem, før vi flyttede til Kerteminde. Peter havde en Gyngestue betrukket med rigtigt

Skind og med Sadel og Stigbøjler. Det var en Oplevelse at

[42]

ride paa den! De havde den Gang Lejlighed paa 1_ste_ Sal, og Morbroders Svigerfader boede i Stuen. Da denne blev Enkemand flyttede de ned og han fik et Værelse hos dem. "Onkel", som de kaldte ham, blev lam, og i de sidste Aar laa han i Sengen eller blev kørt i Rullestol. Han blev behandlet med stor Ærefrygt. "Moster" Hanne var hans Plejebarn. Hun kunde godt lide mig og saa gerne, at jeg kom og legede med Peter. Hun havde altid morsomme Ideer til at beskæftige os. Engang fandt hun paa, at jeg skulde bo hos dem i 8 Dage i Sommerferien uden at komme hjem i den Tid. Det var morsomt. Morbroder havde jo et mindre Landbrug med en halv Snes Køer og to Spand Heste, og Høsten var en livlig Tid. Vi stod tidligt op, og spiste Davre Øllebrød sammen med Folkene. De fik Spegesild til. Øllebrødet var tykt med Klumper og uden Sukker. Det har nok været lidt svært at faa ned. Vi kørte med, naar Kornet blev kørt ind, og om Eftermiddagen blev vi sendt i Marken med "Mellemmadden" og Æbleskiver til Folkene. Hjemmebrygget Øl fik de i en "Lejle" - en flad Tønde, som

[43]

gik paa Omgang. Man drak af Spunshullet. Peter havde en lille Vogn, som blev forspændt med deres store Hund "Kronvald" senere "Unkas", og saa kørte vi. Hunden brugtes ogsaa til at trække Malkevognen, naar Køerne blev malkede i Marken. Det var ellers almindeligt, at Malke-Piger eller Konen ar Mælkebøtten paa Hovedet, og samtidig strikkede hun. Undertiden fik vi Lov at ride, naar Hestene skulde til eller fra Marken. Saa morede det Karlene at faa dem til at trave, og da gjaldt det om at holde fast i Manken, og det gav nogle fæle Stød, saa man blev øm bag i. Eller vi jalp med at trække Køerne hjem, naar det blev koldt om Natten. I Begyndelsen var jeg lidt ængstelig, men jeg maatte jo vise, at jeg var en rask Karl.

I en Baggaard, hvorder var Kullager, stod et gammelt Valnøddetræ, som vi besøgte flittigt i den Tid, Nødderne var modne. I Butikken var der ogsaa morsomt. En Gang ugentligt blev der lavet Papirposer,

[44]

og vi hjalp med at klistre dem. Og saa vankede der Bolsjer, eller vi fik Lov til at købe et Stykke Wienerbrød hos Marie Brødkone, som sad og strikkede paa en Tønde ved Døren. I Kontoret var Morbroder gerne optaget, da han selv førte Bøgerne. Om Aftenen blev de store Folianter og Pengekassen anbragt i Pengeskabet, som var indmuret i Skorstenen. I Gaarden stod to gamle Linde og en udvendig Trappe med Tag over førte

op til første Sals Køkken. ["s" i slutningen af "Sal" og "Køkken" er indsat med blyant]

I Mælkekælderen hjalp vi med at kærne Smør. Det var jo for Andelsmejerierne. En Fest var det, naar der blev slagtet Gris, og vi fik sorte Pølser.

Morbroder var temmelig tavs, men kunde godt være morsom. Han kunde være "lun", som Fynboerne siger.

Om Aftenen fik vi undertiden en Køretur f. Eks. til Maale Bakke eller til Kærby Bakke. eller Fjorden rundt.

Hos Morbroder boede i nogle Aar Skolemanden Kristen Kolds Enke og to Døtre paa 1ste Sal. [ordene fra "eller" til og med "Sal" indsat med blå kuglepen]

[45]

Vi kom meget sammen med Købmand Hans Christensens og deres tre Dreng: Frode, Aage og Valdemar. I det gamle Bindingsværkshus med Loftsbjælker i Stuerne var der meget hyggeligt. Det brændte senere. I Butikken som den Gang hovedsagelig var Skibshandel, stod Fiskerne gerne og snakkede og vendte Skraaen i Munden. Christensens Broder, som var Fisker, optraadte som Karl og Altmuligmand i Forretningen. Købmand Christensen havde som Barn paadraget sig en Hofteskade, som han led meget under, og han gik meget daarligt. Jeg husker en Gang, da Bebs i 2-3 Aarsalderen sad ved Vinduet og hilste paa en forbipasserende, og vi spurgte hende, hvem det var, at hun svarede: " det var enten Fru Thalbister eller Købmand Christensen". De holdede begge. Ligesom mine Forældre og Moders Slægt var han Medlem af Valgmenigheden og var meget kirkeligt og socialt interesseret.

Fru Chr. var Datter af en Organist Skaarup i Nykøbing Falster. Hun var meget livlig og havde en prægtig Sangstemme. Hun tog

[46]

gerne Del i vore Lege. Da vi blev lidt ældre, spillede vi Komedie paa vores Loft og jeg lavede Dekorationerne. Vi spillede "Peter sidder over" med mig i Titelrollen, flere af Hostrups Komedier: "Soldaterløjer", "Intrigerne" - - Hans Christensen stiftede en Husflidsforening og oprettede en Husflidsskole. I "Snitteskolen", som vi sagde, tilbragte vi mange fornøjelige Aftener om Vinteren. Lærere var en Snedker Bom og en Snedker og Billedskærer fra Revninge. Det flotteste Arbejde lavede Johannes Larsen: et Brædt til at hænge Jagtgeværer paa, forsynet med et fremstaaende Gemsehoved og Egeløv. Jeg lavede forskelligt med Løvsav blandt andet en Sykurv og et Pibebrædt med udskaarne Egeblade. Jeg opnaaede en 1_ste_ Præmie med Certifikat og en Bog.

Allerede som Barn interesserede Johannes Larsen sig for Fugle. Han lavede gode Fugletegninger, fangede Fugle og skød Fugle. Han havde en fin Samling af Fugleskind og Æg. Selv havde jeg ogsaa en lignende men mindre Samling. Desuden samlede jeg paa Insekter, Mønter, Oldsager og Aviser. En Avis fra 1700 og noget var det fornemste Stykke.

[47]

Paa Fødselsdage gjorde vi tit smaa Udflugter med Moder og Kammerater til Klinten eller Skoven. Undertiden gik vi til "Jomfruhøjen," hvor Sagnet fortalte, at der havde staaet et Taarn, og en Jomfru var bleven indmuret deri. Vi havde naturligvis Madkurv med, for det var jo en vigtig Ting.

Vi havde en god og dygtig Moder, som sled og sparede for at holde Hjemmet oppe, naar Faders Indtægter undertiden var smaa. Hvad vores kære Moder har betydet for os, kan ikke beskrives. Vi havde ogsaa en god og kærlig Fader, som var dygtig i sit Fag. (Jeg har nogle af hans Arkitekturtegninger fra den Tid, han gik i teknisk Skole.)

Fader blev snart valgt ind i Bestyrelserne for Haandværkerforeningen, Den selskabelige Forening og Pavillonselskabet. Den selskabelige Forening virkede om Vinteren ved forskellig Underholdning og Baller. Jeg husker nogle Tableuer, hvori jeg deltog og hvor Fader læste Æventyr.

Pavillonselskabet holdt Baller om Sommeren i Skovpavillonen ved "Louisenlund." Saa var der kulørte Lamper i Træerne,

[48]

og Havnefoged Christensen i Diplomatfrakke og hvide Handsker førte Dansen op. Et lille Orkester spillede under Ledelse af Organist Ibsen. Han var en dygtig Klaverspiller, men med sine sære Fagter og sin mærkelige ranglede Fremtoning vakte han ufrivillig Munterhed. Paa Grund af sinpibende Stemme kaldtes han "Pip pip."

Moder havde en Søster Katrine Larsen kaldet Trine, som var ugift og havde et Bageri i "Bagergaarden," som tilhørte Morbroder Jeppe. Hendes Broder var Den ældste Broder hed ["Hendes Broder var" overstreget. "Den ældste Broder hed" indsat over linjen] Jakob. Han var Gartner og senere Inspektør paa Godset Birkelse i Vendsyssel. Han var en myndig Mand og færdedes altid til Hest paa de udstrakte Jorder. Hans kone hed Stine, og de havde 3 Børn: Ida (Adelaide), Erik og Laurits. (Denne kendte jeg bedst. Han lærte Handel hos Morbroder Jeppe og var senere ansat der. Han blev gift med en Datter af Skomager Holbech, Caroline, og fik en Forretning i Odense.) Saa var der de tidligere nævnte Brødre Jeppe Andreas og Martin Frederik. Anton var Saddelmager og var gift og bosat i Zwickau i Sachsen i en Aarrække. Paa sine ældre Dage kom han hjem og fik Ophold hos sin Broder Jeppe indtil sin

[49]

Død. Urban havde 2 Sønner: Urban, som var Elektrikker og ansat ved Sukkerkogeriet i Odense, og Aage, som blev Direktør for Slagteriet i Svendborg.

En Tid var vor Fornøjelse Søndag Morgen at aflægge Besøg i Moster Trines Bageri, hvor Bager Madsen lavede de lækre Konditorkager. Der faldt altid noget af, især naar Napoleonskagerne blev skaaret til. Samme Bager Madsen var en stor Skakspiller, og i Pauserne sad han altid og løste Skakopgaver eller lavede Opgaver til Bladene. Men i sin Optagethed glemte han undertiden Brødet i Ovnen. Han blev gift med Mosters unge Pige Andrea og overtog Bageriet, da Moster blev syg. Ved at puffe Skuffer ind med Knæet havde Moster beskadiget Knæskallen, saa hun blev sengeliggende i længere Tid og længe maatte bruge Krykker. I den Tid boede hun hos os. Hun havde ogsaa andre Svagheder, for hun tog stadig Piller, og for at faa dem til at glide ned, gned hun sig paa Halsen. Om det hjalp, ved jeg ikke, men det saa komisk ud. Paa sine ældre Dage blev hun rask til Bens, og hun var 95, da

[50]

hun døde.

Blandt Jernstøber Møllers 9 Børn var det især Karl og Johan jeg leede med. Karl interesserede sig for alt i Naturen. (Han blev fotograf og giftede sig med Heino Gads Datter Anna. Han havde Forretning i Kerteminde i flere Aar, og rejste derefter til Amerika.) Vi strejfede meget i Skov og ved Strand for at finde noget mærkeligt. Min lille Broder Erhard vilde gerne med paa vore Ture; men da det ikke passede os med en saadan Klods om Benet, forsøgte vi paa forskellig Maade at slippe af med ham ved at købe os fri eller ved at skræmme ham med Løver og Tigre og lignende. Det lykkedes ikke altid, og en Gang var han med paa en lang Vandring langs Stranden til Stavreshoved. Det var en anstrengende Tur for den lille Fyr, og Moder var da ogsaa rystet, da hun hørte det. Han var 7 1/2 Aar yngre end jeg. Sjældne Ting fandt vi saamænd aldrig udover forstenede Søpindsvin og "Vettelys." Ja, engang fandt vi en "Strandvasker" Liget af en Fisker. Han saa uhyggelig ud, blaa og opsvulmet.

[51]

I Udkanten af Lundsgaard Skov, hvor vi var paa Jagt efter Hugorme opdagede vi en Dag, at der var ophængt "Doner" i Hegnet, Løkker af Hestehaar til Fangst af "Kramsfugle" - Drosler og Solsorter. Løkkemaden var Rønnebær, der var anbragt saadan at Fuglene kunde hænge sig i Løkken. Vi betragtede dem meget interesseret, da Skytten paa Lundsgaard pludselig overraskede os. Han troede, vi vilde stjæle Fuglene,

- der var forresten ingen i Fælderne -, han truede os, og befalede os at gaa med op paa Slottet. Vi rystede af Skræk, men fik dog snart Lov til at gaa. Af Husdyr havde vi Høns og en Kat. En Gang fik jeg af Faders gamle Arbejdsmand i Odense "Per Lausen" (Peter Larsen) et Bur med hvide Mus. En Tid havde jeg Turdelduer, en tam Raageunge, Marsvin og Pindsvin. Tit havde vi Storm med Højvande, saa vort Hus var helt omgivet af Vand, og vi kun ved Hjælp af en Pram kunde komme i Forbindelse med Omverdenen. Saa blev Fiskergade oversvømmet og Klintevejen blev ødelagt af Bølgerne. Paa den anden Side Klinten, maatte

[52]
Vejen til sidst flyttes længere ind i Landet. Hos os naaede Vandet dog aldrig ind i Stuerne.

Da Morbroder Jeppe's Hus blev bygget om, boede Familien i Huset ved Siden af os. Det laa lavere end vort, og en Aften ved Højvande kom Morbroder Urban med lange Støvler paa og bar Familien over til os. I Spænding ventede vi om Natten paa, at Strømmen skulde vende og Vandet begynde at falde.

En Søndag om Efteraaret var hele Familien paa Nøddetur. Det morede os altid. Hver havde sin Pose, og Fader trak Grenene ned med sin Stok. Saa gjaldt det om, hvem der kunde faa flest. Naar vi kom hjem, blev Haserne pillet af, og Nødderne blev lagt til Tørring paa Loftsgulvet. En Gang var der kommen en Rotte op paa Loftet, og jeg hørte om Natten ustandselig Traven frem og tilbage. Om Morgenen viste det sig, at de fleste Nødder var forsvundne; men vi fandt hurtigt Gemmesteder, og Rotten gik i en Fælde.

Der var tre Politibetjente i Byen: Klokker, Nielsen og Larsen. Den sidste var tillige Arrestforvalter og kaldtes "skæve Laus". Han havde en

[53]
tysk Kone og en Datter, Charlotte, som var Byens Skønhedsdronning. Nytaarsaften var der Fest i Gaden. Op og ned ad Langegade drog en Sværm af Børn og unge Mennesker og fyrede "Kinesiske Pistoler," "Skruptudser" og lignende af, mens de sang: "Hurra Pip pip, Hurra for skæve Laus, o ja o ja og sing salia." Undertiden blev en og anden af Demonstranterne anholdt af Betjentene, som assisteredes af den emsige Politi- og Herredsfuldmægtig senere Kæmner Nielsen, kaldet "lille Snus" paa Grund af en Vane med at snøfte.

De fleste bar Øgenavne den Gang. Den saakaldte Borgervæbning med "Løjtnant" Skomager Niels Bom i Spidsen deltog ogsaa i Ordenens Opretholdelse. I Provisorietiden, da Gendarmerikorpset blev oprettet, fik

Kerteminde ogsaa en Trup beredne Gendarmer under Anførsel af en Sergent Rasmussen, som efter Korpsets Opløsning blev Politiassistent for Hindsholm. De lyseblaa var ikke populære, og navnlig Nytaarsaften var de ildesete. De unge Sømænd og Fiskere drillede dem med Fyrværkeri og haanende Tilraab indtil de

[54]

red frem med dragne Sabler og ryddede Gaden. Den daværende Borgmester, Politimester og Herredsfoged von ["von" overstreget] Kammerjunker von Lewetzauw ow ["auw" overstreget; "ow" indsat over linjen] holdt sig klogelig i Baggrunden, og Arrestforvareren blev ogsaa undertiden holdt inde, da hans Tilsynkomst kun forøgede Løjerne. Disse var i Almindelighed temmelig harmløse. Ved Hjælp af lange Snore ringede man man med Skibsklokkerne, hejste forskellige Genstande op i Master og Flagstænger og byttede Skilte. Var Politiet ved Havnen, tændtes der Baal i "Friheden" og emvendt. Pumperne paa Gaden med Halm om blev antændt. [Sætningen fra "Pumperne" til og med "antændt" indsat med blyant]

En aarlig tilbagevendende Begivenhed var Fugleskydningen. Kl. 4 om Morgenen blev Skytterne - og alle andre - vækkede af to Trommeslagere, som gik gennem Gaderne. Den ene var Anders Ottesen, hvis gamle tøndeformede Tromme gjorde et mægtigt Spektakel. Kl. 6 afmarscheredes fra Torvet med Musik og Fane; derefter kom to Smaapiger med Gevinsterne. I Spidsen gik Drejer Tagge med Paraply. Han skulde føre Listen over Skydningerne. Optoget gik nu gennem de

[55]

vigtigste Gader for at opsamle Skytterne. Først hentede man naturligvis Fuglekongen, som bar et grønt Skærf med Sølvplader, hvorpaa de tidligere Kongers Navne var indgraveret. De menige bar en Fugl bundet i Knaphullet med et grønt Baand. Efter en Morgenbitter paa Tornøes Hotel gik Turen til Skovanlæget. Her var Fuglen anbragt paa en høj Mast. Den var lavet af Træ med Jernbeslag. Det gjaldt om, at den havde en passende Styrke, saa den kunde holde til hen paa Eftermiddagen. Det er hændt, at den er falden allerede ved Frokosttid, og dermed var Eftermiddagen ødelagt, da Kone og Børn skulde komme og beundre de gæve Skytter. Den har ogsaa været saa stærk, saa Skydningen maatte fortsættes næste Dag, og derved fik mange ikke den rette festlige Afslutning med en ny Konge; ogsaa fordi denne efter gammel Skik skulde spendere en Bolle Punch.

Kl. 9 spistes Frokost, hvor Hovedretten var Skinke med Grønærter. Kl. 12 marcherede man atter til Byen og holdt et Par Timers Pause. For enkelte

var det i høj Grad til-

[56]

trængt.

Til Skydning anvendtes to gamle Muskedonnere Forladere ["Forladere" indsat over linjen], men enkelte af de yngre Skytter medbragte selv almindelige Rifler. Et Par Mand havde nok at gøre med Ladningen. Fuglen bar i Næbbet en Ring med en Citron. Først skulde Citronen falde af og dernæst Ringen, saa Hovedet, Halsen, Halen, venstre Vinge, højre do og endelig Brystpladen. Gevinsterne var Sølvskeer af forskellig Slags. Brystpladen (Fuglekongen) tilfaldt 6 Spiseskeer, Højre Vinge (Kronprinsen) fik en Potageske. Fader vandt en Gang Potageskeen, som vi senere fik i Brudegave.

Om Aftenen var der stor Middag med mange Taler og Bal. De andre Præmier var Theskeer og andre Skeer.

¹ Fanøe, Maaløe og Juul kendes ikke

² Kalvil er en æblesort. De kaldes også kantæbler (Københavns Universitets hjemmeside april 2026)

³ Rasmussen, Gregersen og Lollesgaard kendes ikke

⁴ Dr. Helweg og hans bror kendes ikke

⁵ "og derpaa lagdes Kullene" indsat over linjen med blå kuglepen

⁶ De tre mænd kendes ikke

⁷ Ingen af de nævnte lærere kendes

⁸ Peter Sandgraver og hans far kendes ikke

⁹ Tilføjelsen fra "Vi lavede" til og med "at være med" er indsat nederst s. 21 og 22

¹⁰ Feden er den sydlige del af Kerteminde by

¹¹ Bestyreren og hans bror kendes ikke

¹² Området kaldes i vore dage Tårup Strand

¹³ Kun få af de nævnte drenge og forældre kendes

KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

OMTALTE VÆRKER

Christian Eckardt: Savværket samt Kerteminde Havn set fra Langebro. Fotografier findes ikke.

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

